

НАРКОТОРГІВЛЯ ТА ПРОБЛЕМА БІЖЕНЦІВ У ПАКИСТАНСЬКО-АФГАНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Розглядається роль наркоторгівлі та проблеми афганських біженців на території Пакистану у двосторонніх відносинах Ісламабаду та Кабулу. Описані питання характеризуються як «нетрадиційні» загрози безпеці обох держав, які мають риси військово-політичного характеру. Фактор тероризму та чинник нестабільності внутрішньополітичної ситуації у обох державах сприяють більшій взаємозалежності проблем наркотрафіку та біженців у пакистансько-афганських відносинах, що призводить до їхнього перманентного загострення. Автор дійшов висновку про неможливість комплексного вирішення даних питань у сучасних умовах. Перепоною до чого є дихотомія двосторонніх контактів, у якій Пакистан намагається грати роль лідера, використовуючи проблеми наркотрафіку та біженців як важелі впливу на Афганістан у його зовнішньополітичних рішеннях.

Ключові слова: наркоторгівля; проблема біженців; тероризм; Пакистан; Афганістан.

Відносини між Пакистаном та Афганістаном мають дуалістичну природу. Вони будуються як на засадах двостороннього співробітництва (залучення Ісламабаду до діалогу Кабула з «Талібаном» та процесу мирного розвитку Афганістану після 2014 року), так і конфліктогенності (неврегульованість питань кордону, який визначений де-факто «лінією Дюранда» та проблема Пуштуністану із відтінком тероризму та сепаратизму). Проте, у такій складній гамі двосторонніх контактів є питання, які міцно об'єднують дві держави, торкаючись інтересів – проблеми наркоторгівлі та біженців. Втручання у цю сферу пакистансько-афганських відносин «третьої сили» – терористів, зокрема, їх активізація у афганському врегулюванні після 2014 року, призводить до перманентного загострення відносин між Ісламабадом та Кабулом. Так, підведення спільного знаменника у питаннях наркоторгівлі та статусу афганських біженців як «нетрадиційних» загроз безпеці є важливим для обох держав.

Чимало науковців та публіцистів, які досліджують проблему афганського врегулювання та двосторонні пакистансько-афганські відносини, підкреслюють важливість проблем наркоторгівлі та біженців. Проте, є недостатньо дослідженими підходи обох сторін до врегулювання цих проблем на внутрішньодержавному рівні та роль наркоторгівлі та біженців як нетрадиційних загроз безпеці держав у їхній взаємозалежності. Проблема наркотрафіку у міжнародних відносинах розглядається українськими дослідниками Ю. Іванченком [3] та М. Сенченком [5], але Пакистан та Афганістан зазначаються як держави виробники та транзитери опіумних речовин. Роль наркотрафіку та проблема біженців саме у двосторонніх пакистансько-афганських відносинах є предметом дослідження російських науковців (М. Арунова [1], Н. Замараєва [2], І. Коміссіна [4], В. Теріна [6]) представників науково-дослідницьких центрів Європи та США (Д. Кро-

ненфельд [23], В. Фелбаб-Браун [16], Г. Пітерз [26], Л. Сан Вайлер [30], Н. Хуссейн [18], Ф. Шангі [27]) та індійських і пакистанських науковців (С. Бхаттачарія [13], Р. Мохманд [24], С. Чандрян [14]). Вагоме значення при написанні статті склали офіційні доповіді Управління ООН з питань біженців та Управління з наркотиків і злочинності [8; 15; 19; 32], Міністерства з внутрішньої політики та контролю над наркотиками Пакистану [33], Державного департаменту США [20] та висвітлення поточної ситуації у закордонних ЗМІ [7; 12; 21; 22; 25].

Мету статті автор вбачає в характеристиці проблеми наркотрафіку та біженців як загрози безпеці на міждержавному та регіональному рівнях, з'ясуванні питання наркотрафіку у пакистансько-афганських відносинах та механізму боротьби із цією загрозою, визначенні місця проблеми статусу афганських біженців у політиці Ісламабаду щодо Кабулу.

Роль наркотрафіку та проблеми біженців у пакистансько-афганських відносинах на перший погляд видається перебільшеною та такою, що стосується лише соціально-економічної сфери. Проте, вагомим є вплив цих питань і на ародному рівні. По-перше, їх можна розглядати як «нетрадиційні» загрози безпеці. По-друге, що якнайкраще характеризує відносини Пакистану та Афганістану, набуття проблемами наркотрафіку та статусу афганських біженців на пакистанській території ознак військово-політичної загрози безпеці як на національному рівні, так і регіональному на основі таких причин.

По-перше, наркотрафік на пакистанську територію поширюється з Афганістану під проводом руху «Талібан» та моджахедів, які ведуть збройну боротьбу на афганській території. По-друге, дислокація талібів та вирощування опіатів відбувається на теренах Хайбер-Пахтунхва (до квітня 2010 р. ПЗПП – Північно-західна прикордонна провінція), ФАТА (*Federally Administered Tribal Areas* або *Зона племен*) і Вазірістану,

де поширені сепаратистські, екстремістські та терористичні рухи, які проводять боротьбу з офіційною владою у вигляді так званого нарко-джихаду. До того ж, потік афганських біженців на пакистанську територію та залучення їх до процесу вирощування та транспортування наркотичних речовин загострює політичні відносини між Кабулом та Ісламабадом у межах афгансько-пакистанського кордону [13, р. 29]. По-третє, нелегальний наркотрафік є джерелом фінансової підтримки пакистанських талібів на чолі з «Техрік-і-Талібан Пакистан» та «Техрік-і-Наваз-і-Шаріат-і-Мохаммаді», які за допомогою військових методів ведуть боротьбу з пакистанською владою з метою перетворення Пакистану на шаріатську державу [18, р. 23–25].

Варто зауважити, що проблеми наркоторгівлі та біженців у пакистансько-афганських відносинах зачіпають систему регіональної безпеки Південної Азії. Поширення наркотрафіку і фінансування на його основі сепаратистських рухів становить загрозу Індії, яка також підпадає під вплив транспортування наркотичних речовин з М'янми. У подібній до індійської ситуації знаходиться КНР [1, с. 22]. Крім того, ані Нью-Делі, ані Пекін не зацікавлені у розвитку тероризму на пакистанській території та, ще більше – перетворення Пакистану на шаріатську державу. Включення Афганістану до меж Південноазійської системи регіональної безпеки робить ситуацію всередині країни та її зовнішню політику такою, що зачіпає інтереси всіх регіональних акторів.

Внутрішньополітичний клімат в Афганістані та Пакистані характеризується наявністю сил, які протидіють державній владі, зокрема, терористичними угрупованнями. Проте, не можна однозначно стверджувати, що ці два суб'єкта діють «на різних сторонах барикади». Саме в сфері наркобізнесу на офіційну владу у державі падали підозри та звинувачення у тісному співробітництві із так званою наркотично-терористичною мафією.

Цей процес варто розглянути в історичній ретроспективі. Вирощування опіатів і наркотрафік набули загрозливих масштабів у Пакистані та Афганістані наприкінці 1970-х років, у зв'язку з певними особливостями регіонального розвитку: 1) Ісламською революцією в Ірані та встановленням влади Р. М. Хомейні, який ввів жорсткі обмеження на торгівлю наркотиками; 2) введенням радянських військ до Афганістану.

Ці дві події, в поєднанні з іншими внутрішніми факторами, привели до різкого зростання незаконного обігу наркотиків у Пакистані. Армія, яка була реальним правителем Пакистану у 80-х роках ХХ століття, потребувала грошей від продажу наркотиків, щоб переслідувати свої інтереси в Афганістані. У 1990-х роках відбулося повалення диктаторського режиму Зія-уль-Хака в Пакистані, але наркотрафік не зменшив своїх обертів. До цієї фінансової гри долучився створений пакистанською владою «Талібан», який деякою мірою став контролювати вирощування наркотиків в Афганістані [14]. Зокрема, у період з 1997 до 1999 р. Афганістан став виробляти 75 % наркотичних речовин у світі, 97 % з яких вирощувалася на територіях, де дислокувалися таліби [26, р. 12].

«Золотий півмісяць» – це назва, яка втілює наркоторгівлю на території Пакистану, Афганістану та

Ірану. У двосторонніх відносинах Кабулу та Ісламабаду існує двостороння взаємозалежність. Перший – уособлює територію, де переважно вирощуються опіати, а другий – виконує роль так званого «шовкового шляху» наркотрафіку та є виробником хімічних речовин з них (переважно героїну, марихуани, гашишу) [10].

Такий тандем, створений наприкінці минулого століття, мав би лише кримінальне та фінансове продовження і сьогодні, якби не події 11 вересня 2001 року, які внесли у наркобізнес суто військову та політичну складові.

У 2000-х роках Ісламабад та Кабул зіштовхуються з новими загрозами від наркоторгівлі – наркотичний тероризм та нарко-джихад, одним із проявів яких є діяльність «Талібану». Як стверджує індійський дослідник Суба Чандра, незаконний обіг наркотиків впливає на фізичну безпеку держави в основному, коли зв'язок між наркотиками і зброєю зміцнюється, тобто, коли він набуває форми «наркотичного тероризму». Тобто, терористи або повстанські угруповання використовують гроші від продажу наркотиків для купівлі зброї з метою антиурядової діяльності. У Пакистані для легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, використовують систему банківського переказу коштів «hawala» [14].

Іншим викликом, похідним від наркотичного тероризму, є нарко-джихад, що має потужний сенс серед талібів Пакистану та їхніх прибічників – радикальних ісламістів. Так, терористичні організації «Техрік-і-Талібан Пакистан» та «Техрік-і-Наваз-і-Шаріат-і-Мохаммаді» почали здійснювати широкомасштабну боротьбу з офіційною владою за перетворення Пакистану на шаріатську державу за рахунок коштів, отриманих від нелегального наркотрафіку.

Такий широкомасштабний вплив наркоторгівлі на внутрішньополітичну ситуацію як у Пакистані, так і в Афганістані, становлячи загрозу національній безпеці обох держав, є одним із важливих складових двосторонніх контактів.

Якщо за перебування при владі в Афганістані уряду Х. Карзая та присутності коаліційних антитерористичних сил, відносини із Пакистаном мали певний стримуючий, обмежений характер [29, р. 69], то після виведення коаліційних військ у 2014 році – набули нових обертів. Підставою для такої активізації, зокрема, зі сторони Ісламабаду, можна вважати його прагнення здобути першість у афганському врегулюванні та небажання втручання у цей процес Індії. Кабул також зацікавлений у співпраці, але час від часу звинувачує пакистанську сторону у сприянні терористам на його території. Такі тертя у двосторонніх відносинах не є новими, але зростання масштабів діяльності «наркотичної мафії» та терористів на території обох держав змушує сторони домовлятися.

Так, 12 травня 2015 року відбувся візит прем'єр-міністра Пакистану Н. Шаріфа до Афганістану, під час якого на зустрічі з президентом Афганістану А. Гані були обговорені питання двостороннього співробітництва, зокрема, протидії тероризму та заходів боротьби з нелегальною наркоторгівлею [21].

Хоча й існують спільні домовленості у протидії наркоторгівлі, як наприклад, Тристороння угода Афганістану Пакистану та Ірану із прикордонного спів-

робітництва та наркотичного контролю [8, р. 4], однак, на першому місці повстають внутрішньодержавні суперечки.

У Пакистані створена система державних органів, які намагаються контролювати наркотрафік. У 2013 році Міністерство з контролю над наркотиками об'єднано з Міністерством внутрішніх справ (МВС) [20].

У 2010 році був проголошений «Майстер План з контролю над наркотиками» до 2014 року. Метою п'ятирічної політики за словами федерального міністра по боротьбі з наркотиками М. З. Арбаб Хана було проголошено очищення Пакистану від наркотиків. Першим кроком було зазначено нівелювання вирощування маку та контролю за його обігом з Афганістану [33, р. 18], а другим – політика щодо скорочення попиту шляхом виховання населення про небезпеку вживання наркотиків. Проте, по завершенню цієї широкомасштабної акції не можна говорити про її повноцінне виконання.

Пакистан залишається однією з основних країн транзиту опіатів і гашишу з Афганістану, а також виробником наркотичних речовин. Лише через спільний пакистансько-афганський кордон у провінції Белуджистан транспортується близько 150 тонн героїну і 80 тонн опію на рік [32, р. 112]. За повідомленнями Антинаркотичних сил Пакистану за 2014–2015 рр. було спалено 345,54 тони наркотиків [12]. До такої боротьби приєднується і пакистанська армія.

У Афганістані також діє система протидії наркобізнесу. Ще за президенства Х. Карзая було створено Національне агентство по боротьбі з наркотиками, яке у 2005 році було перетворене на Міністерство з питань боротьби з наркотиками при Раді Безпеки Ісламської Республіки Афганістан. У тому ж 2005 році було проголошено 10-річний план боротьби з наркобізнесом. Планувалося до 2008 року зменшити на 75 % виробництво наркотиків у державі [4, с. 37].

Порівнюючи дії пакистанської та афганської сторін, не важко помітити, що плани є досить амбіційними, але станом на 2015 рік вони зовсім не виправдали себе. На це існує декілька причин серед яких можна виділити три негативні риси: нестабільне внутрішньополітичне середовище, неналагоджений діалог із «Талібаном» і не врегулювання ще однієї проблеми, яка безпосередньо пов'язана із наркобізнесом. Це питання афганських біженців у Пакистані, зокрема, у прикордонних з Афганістаном провінціях та їхньої репатріації.

Останнім часом перебування афганських біженців на пакистанській території все частіше стоїть на порядку денному у двосторонніх відносинах. Ініціатива щодо репатріації надходить саме від пакистанської сторони. Так, імпульсом до такої актуалізації стають невіршені прикордонні питання та проблема Пуштуністану. Адже, більшість біженців за своєю етнічною приналежністю є пуштунами.

Російська дослідниця Н. Замараєва пропонує виділяти три хвилі біженців із Афганістану на пакистанську територію [2]. Найпотужніша – у районі сучасного пакистансько-афганського кордону була відзначена в 80–90-ті роки минулого століття на околицях Пешавара у ПЗПП. За останні роки ціле покоління афганського походження виросло у вигнанні.

Друга хвиля біженців з Афганістану на територію сусідньої держави, але менш потужна ніж попередня, була відзначена в 2001–2003 рр., у період введення американських військ, а надалі – Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані. Починаючи з 2002 р. понад 3,5 мільйонів афганців повернулися на батьківщину у відповідності з програмою добровільного повернення УВКБ ООН (*Управління Верховного комісара ООН у справах біженців*). Третя хвиля афганських біженців 2007–2013 рр. – період активізації військових дій Міжнародних сил сприяння безпеці в південних, прикордонних з Пакистаном провінціях. За свідченням УВКБ ООН кількість зареєстрованих тимчасово переміщених осіб в самому Афганістані набагато перевищує показання даних бази ООН [2].

Здавалося б із початком талібського врегулювання у 2014 році, ситуація мала б покращитися, але потік біженців не припиняється. Причиною цьому є досі не налагоджений діалог із «Талібаном». Фактично, за останні три десятиліття в Пакистані перебували постійно (з урахуванням нового припливу або повернення) більш 2,5 млн. афганців. За даними на 2013 р. на території Пакистану знаходилося 1,6 млн. афганських біженців, щодо яких пакистанський уряд намагається проводити політику репатріації. За словами радника з національної безпеки і зовнішньої політики Пакистану Сартаджа Азіза у 2015 році на пакистанській території перебуває 1,7 млн. зареєстрованих біженців і ще 1,3–1,4 млн. незареєстрованих [31].

Хоча до врегулювання питання афганських біженців і долучається УВКБ ООН, але останнім часом провідну роль у вирішенні цього питання та підняття його на порядок денний у відносинах з Афганістаном відіграє Пакистан. Власне, Ісламабад почав реєструвати громадян Афганістану, які перетнули контрольні пропускні пункти на кордоні з Пакистаном, з 2006 р. Їм видається відповідна ідентифікаційна картка, яка дає право на місце в наметових таборах, харчування та медичний огляд, але також зобов'язує знаходитися в точно вказаному місці і дійсна протягом певного терміну.

Перебування мільйонів біженців на території Пакистану справляло і надає потужний негативний вплив на розвиток всіх аспектів соціально-політичного життя, насамперед Хайбер-Пахтунхва та Зони племен, і Пакистану в цілому. Крім найсильнішого соціально-економічного тягаря, організаційних витрат, виділення землі для наметових таборів, з афганськими біженцями в Пакистан «йде зброя, наркотики і гроші для пакистанських талібів, яких необхідно зупинити», – неодноразово зазначав экс-президент Пакистану Асіф Алі Зардарі [9]. Його слова виправдовують військово-політичний характер загрози від нелегальної міграції з Афганістану. Це обумовлюється територіальним розселенням біженців вздовж афгансько-пакистанського кордону, де ситуація є напруженою не лише через дислокаційні бази «Талібану» та «Аль-Каїди», а й проблему Пуштуністану. До речі, більшість біженців є пуштунами, в інтересах яких є створення так званого Великого Пуштуністану.

Афганські біженці-пуштуни, що не мають мовного бар'єру з місцевим населенням, активно включилися в контрабандну торгівлю. Тобто, афганські біженці є

однією з ланок фінансування талібів та терористів у Пакистані, які, у свою чергу, підтримують їхні сепаратистські настрої [16, р. 94]. Це ще більше спонукає Ісламабад до повсякчасного реагування у питаннях, що стосуються статусу афганців та зменшення кількості переселенців на його території.

Політика Пакистану щодо афганських біженців набула кардинальних змін у 2012 р. Однією із причин стало проголошення США початку виведення військ з Афганістану, що дало привід Ісламабаду чинити тиск на Кабул з метою просування власних національних інтересів. У липні 2012 року пакистанський уряд заявив про позбавлення до кінця року всіх афганців статусу біженців, що передбачає їх депортацію як нелегальних мігрантів. За словами голови Управління у справах біженців Пакистану Хабібулли Хана, уряд розглядає афганських біженців як загрозу законності і громадському порядку [15].

Для афганського уряду це було несподіване рішення. Він негайно закликав пакистанських колег продовжити статус біженців ще на три роки. Так, афганський уряд зараз може прийняти тільки 400 тисяч чоловік, яким будуть забезпечені мінімальні умови: надання тимчасового житла на три доби, підйомні гроші, земельні ділянки та компенсація транспортних витрат. Тому уряд Афганістану просить відкласти цей радикальний крок. Таке прохання Кабулу було прийняте до уваги Ісламабадом, але практичне його втілення відбулося лише 12 липня 2013 р. Уряд Пакистану заявив, що афганські біженці збережуть свій статус у Пакистані до 2015 року. Таке рішення було прийнято на тристоронній зустрічі представників Афганістану, Пакистану та ООН, яка відбулася в Кабулі [11].

Обрання президентом Афганістану А. Гані та виведення у 2014 році коаліційних військ із афганської території не позначилися на методах, які використовує Пакистан у відносинах зі своїм сусідом. Знову прослідковується дуалістичність у двосторонніх контактах.

Новообраний афганський президент неодноразово заявляв про продовження підтримки Пакистаном терористів на афганській території, що знаходило заперечення із пакистанської сторони. Проте, ці звинувачення не мали такого впливу на двосторонні відносини у питаннях біженців до грудня 2014 року, коли у Пешаварі відбувся один із найбільших терактів у Пакистані – напад на школу у якому загинуло 145 чол., серед яких 132 дітей. Уряд провінції Хайбер-Пахтунхва заявив про причетність до теракту афганських біженців частина яких була невідкладно репатрійована, а щодо інших – це ставало питанням часу [7]. Влада Пакистану не могла не відреагувати, тому було анонсовано про контроль над добровільним переселенням афганців на батьківщину до кінця 2015 року як і було зазначено в угоді [25].

Такі заяви спонукали Кабул до активних дій із залученням представників УВКБ ООН. Афганістан знову звернувся із проханням до Пакистану продовжити термін перебування біженців ще на 2 роки. Проте Ісламабад поки що не дав згоди на це, заявивши про можливість хвилеподібної репатріації протягом визначеного проміжку часу [22].

Такими діями Пакистан постійно тримає свого сусіда «у тонусі», тим самим не зменшуючи свого тиску та підкреслюючи свою першість та важливість у його зовнішньополітичних зв'язках. На дипломатичному рівні це представляється як прояв дружньої політики сусідства. Так, під час візиту до Афганістану у 2015 році прем'єр-міністр Пакистану Н. Шаріф неодноразово наголошував, що держава є солідарною з Афганістаном, а його вороги – вороги Пакистану. Між державами багато спільного, а зв'язки є не просто дружніми, а – братерськими [21]. Тож, виникає питання з приводу Індії. Якщо Ісламабад сприймає ворогів Кабулу як своїх, то тоді як чинити з Індією, яка має угоду про стратегічне партнерство з Афганістаном, не будучи вже більш ніж пів-століття пакистанським «другом».

Крізь призму такої невизначеності і втілюється політика «батога та пряника» у відносинах Пакистану та Афганістану. Так, і у питанні біженців Ісламабад погодився продовжити дію реєстраційних свідоцтв, які вже видані афганцям із 31 грудня 2015 року до 31 грудня 2017 року [22]. Проте, відмова від нагальної репатріації може мати негативні наслідки для самого Пакистану. Насамперед, це призведе до невдоволення прикордонних провінцій та території племен, де офіційна державна влада не є повністю легітимною, а також вплине на економічну ситуацію у державі, яка останнім часом все більше витрачає коштів на ядерне зростання та «військово-ядерне стримування» головного регіонального ворога – Індії.

На основі вище зазначених фактів автор дійшов до наступних **висновків**:

- проблеми наркотрафіку та афганських біженців набувають у пакистансько-афганських відносинах не лише рис «нетрадиційних» загроз безпеці, а й військово-політичного забарвлення. Маючи нерозривний зв'язок з внутрішньополітичними процесами у державах (фінансування терористів за рахунок відмивання грошей від продаж опіатів та підтримки наркобаронів з боку пакистанських військових структур), ці питання становлять загрозу безпеці й іншим акторам Південноазійського регіону;

- очевидним є нерозривність проблем наркоторгівлі та біженців, якою вдало користуються терористи з «Талібану», тим самим сприяючи перманентному загостренню пакистансько-афганських відносин. Проте, Ісламабад та Кабул не обмежуються політичною складовою у існуючих проблемах, а й намагаються насамперед стабілізувати ситуацію на внутрішньодержавному рівні;

- проблеми наркотрафіку та біженців мають вирішуватися комплексно та бути відокремлені від військово-політичного контексту. Нестабільна внутрішньополітична ситуація в обох державах (загроза тероризму та перетворення Пакистану на шаріатську державу), використання проблеми репатріації афганських біженців на батьківщину як важіль впливу на зовнішньополітичні дії Афганістану та його амбіційний задум одночасно грати роль лідера у афганському врегулюванні поступово перетворює проблеми наркоторгівлі та біженців на «заручників» існуючої ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арунова М. Р. Афганистан. Наркотическая опухоль: методы лечения / М. Р. Арунова // Азия и Африка сегодня. – 2007. – № 4. – С. 21–24.
2. Замараева Н. А. Пакистан: проблема беженцев / Н. А. Замараева [Электронный ресурс] // Институт Ближнего Востока. – 2010. – 8 января. – Режим доступа : <http://www.iimes.ru/rus/stat/2010/08-01-10b.htm>.
3. Иванченко Ю. Павутиння лиха. Терор і наркотики / Ю. Иванченко, М. Львовський. – Сімферополь : «Таврія», 2007. – 352 с.
4. Комиссина И. Н. Незаконное производство наркотиков в Афганистане / И. Н. Комиссина // Проблемы национальной безопасности. – 2010. – № 1. – С. 30–44.
5. Сенченко Н. И. Планетарная война – формирование наркоцивилизации / Н. И. Сенченко. – К. : МАУП, 2007. – 485 с.
6. Терина В. В. Наркобизнес: новое лицо афганской трагедии / В. В. Терина // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 11. – С. 99–106.
7. Abid Z. Afghan refugees in Pakistan face harassment, discrimination / Z. Abid [Электронный ресурс] // Al Jazeera. – 2015. – November 18. – Режим доступа : <http://america.aljazeera.com/articles/2015/11/18/afghan-refugees-in-pakistan-facing-fear-and-discrimination.html>.
8. Afghanistan, Iran and Pakistan: border management cooperation in drug control. – United Nations Office on Drugs and Crime, 2010. – 15 p.
9. Afghans in Pakistan: broadening the focus [Электронный ресурс] // Afghanistan Research and Evaluation Unit. Briefing Paper Series. – January 2006. – 10 p. – Режим доступа : <http://www.aren.org.af/Uploads/EditionPdfs/602E-Broadening%20the%20Focus-BP-web.pdf>.
10. Afghanistan opium survey 2012. – UNODC, 2012. – 36 p. [Электронный ресурс] // United Nations Office on Drugs and Crime. – Режим доступа : http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_OS_2012_FINAL_web.pdf.
11. Afghanistan, Pakistan, UNHCR agree on protection for Afghan refugees in Pakistan beyond 30 June 2013 in the search for solutions [Электронный ресурс] // The UN Refugee Agency. – Режим доступа : <http://www.unic.org.pk/pdf/PR-UNHCR-20130628.pdf>.
12. ANF burns over 320 tons of narcotics [Электронный ресурс] // Dawn. – 2015. – October 16. – Режим доступа : <http://www.dawn.com/news/1213375>.
13. Bhattacharya S. Narco terror: a thriving industry of Pakistan / S. Bhattacharya // Journal of Counterterrorism & Homeland Security International. – 2014. – Vol. 20, No. 2. – P. 26–30.
14. Chandran S. Drug Trafficking and the Security of the State: Case Study of Pakistan World Drug Day in Pakistan / S. Chandran [Электронный ресурс] // Institute for defense studies and analyses. – Режим доступа : <http://www.idsa-india.org/an-sep8-7.html>.
15. Drug use in Pakistan 2013. Technical summary report. – UNODC, 2013. – 111 p. [Электронный ресурс] // United Nations Office on Drugs and Crime. – Режим доступа : http://www.unodc.org/documents/pakistan/2013.03.01ab_Summary_Report_Drug_Use_in_Pakistan_SvdV_v1.pdf.
16. Felbab-Brown V. The drug-conflict nexus in South Asia: beyond Taliban profits and Afghanistan / V. Felbab-Brown // Afghanistan-Pakistan threat: militant islam, security and stability. – 2010. – Vol. 5. – P. 90–112.
17. Grare F. The Afghan refugees in Pakistan / F. Grare, W. Maley [Электронный ресурс] // Middle East Institute. Refugees Cooperation. – 2011. – 10 p. – Режим доступа : http://www.refugeecooperation.org/publications/afghanistan/pdf/09_grare.pdf.
18. Hussain N. Narco-jihad: drug trafficking and security in Afghanistan and Pakistan / N. Hussain. – Washington, DC : The National Bureau of Asian Research, 2009. – 65 p.
19. Illicit drug trends in Pakistan. – United Nations Office on Drugs and Crime, 2008. – 42 p.
20. International narcotics control strategy report. Volume I. Drug and chemical control. – March 2015 [Электронный ресурс] // US Department of State. – Режим доступа : <http://www.state.gov/documents/organization/239560.pdf>.
21. Interview of N. Sharif to «The Astana Times» – Pakistan has always sought connectivity with Central Asia [Электронный ресурс] // The Astana Times. – 2015. – Режим доступа : <http://astanatimes.com/2015/08/pakistan-has-always-sought-connectivity-with-central-asia-pm-sharif-says/>.
22. Khan A. Govt undecided over extension in Afghan refugees' stay: Baloch / A. Khan [Электронный ресурс] // The Express Tribune. – 2015. – October 17. – Режим доступа : <http://tribune.com.pk/story/974341/govt-undecided-over-extension-in-afghan-refugees-stay-baloch/>.
23. Kronenfeld D. A. Afghan refugees in Pakistan: not all refugees, not always in Pakistan, not necessarily afghan? / D. F. Kronenfeld // Journal of Refugee Studies. – 2008. – Vol. 21, No. 1. – P. 43–83.
24. Mohmand R. S. The saga of Afghan refugees in Pakistan / R. S. Mohmand [Электронный ресурс] // Middle East Institute. Refugeese Cooperation. – 2010. – 11 p. – Режим доступа : http://www.refugeecooperation.org/publications/afghanistan/pdf/06_mohmand.pdf.
25. Pakistan Says Time for Afghan Refugees to Go Home [Электронный ресурс] // Voice of America. – Режим доступа : <http://www.voanews.com/content/pakistan-says-time-for-afghan-refugees-to-go-home/2608031.html>
26. Peters G. How opium profits the Taliban / G. Peters. – Washington, DC : United States Institute of Peace, 2010. – 38 p.
27. Shanty F. The nexus: international terrorism and drug trafficking from Afghanistan: international terrorism and drug trafficking from Afghanistan / F. Shanty. – ABC-CLIO, 2011. – 288 p.
28. Shelley L. I. Narco-trafficking in Pakistan-Afghanistan border areas and implications for security / L. I. Shelley, N. Hussain // The National Bureau of Asian Research. – 2009. – Special report No. 20. – P. 23–27.
29. Shukla A. Drug trafficking in Pakistan threat to regional security / A. Shukla // Himalayan and Central Asian Studies. – 2014. – Vol. 14, No. 3. – P. 67–85.
30. Sun Wyler L. International drug control policy: background and U.S. responses / L. Sun Wyler [Электронный ресурс] // Federation of American Scientists. – Режим доступа : <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34543.pdf>

31. The 2015 Afghanistan refugee and returnee overview [Електронний ресурс] // The UN Refugee Agency. – Режим доступу : <https://docs.unocha.org/sites/dms/Afghanistan/2015%20Afghanistan%20Refugee%20and%20Returnee%20Overview.pdf>.
32. World drug report 2015. – New York : United Nations, 2015. – 118 p.
33. Year Book 2012. – Islamabad : Ministry of Narcotics Control, 2012. – 44 p.

И. В. Тихоненко, Черноморский государственный университет имени Петра Могилы, г. Николаев, Украина
НАРКОТОРГОВЛЯ И ПРОБЛЕМА БЕЖЕНЦЕВ В ПАКИСТАНСКО-АФГАНСКИХ ОТНОШЕНИЯХ

Рассматривается роль наркоторговли и проблемы афганских беженцев на территории Пакистана в двусторонних отношениях Исламабада и Кабула. Описанные вопросы характеризуются как «нетрадиционные» угрозы безопасности обоих государств, которые имеют черты военно-политического характера. Фактор терроризма и нестабильность внутривнутриполитической ситуации в обеих странах способствуют большей взаимозависимости проблем наркотрафика и беженцев в пакистано-афганских отношениях, что приводит к их перманентному обострению. Автор пришел к выводу о невозможности комплексного решения данных вопросов в современных условиях. Препградой к чему есть дихотомия двусторонних контактов, в которой Пакистан пытается играть роль лидера, используя проблемы наркотрафика и беженцев как рычаги влияния на Афганистан в его внешнеполитических решениях.

Ключевые слова: наркоторговля; проблема беженцев; терроризм; Пакистан; Афганистан.

I. Tykhonenko, Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

DRUG TRAFFICKING AND REFUGEES ISSUES IN PAKISTANI-AFGHANISTAN RELATIONS

The article deals with two aspects of Pakistani-Afghanistan relations such as drug trafficking and Afghan refugees. Described issues characterized as «non-traditional» threats to the security of both countries, which have military and political nature. The purpose of the research is to consider drug trafficking and refugees issues in their coexistence and importance in bilateral relations, especially in Pakistani foreign policy towards Afghanistan. The conclusion of the research is that terrorism and internal instability of the political situation in both countries contribute to greater interdependence problems of drug trafficking and refugees in the Pakistani-Afghan relations. As a result, contacts between neighbors have permanent deterioration. It is visible to conduct an assumption that named problems cannot be solved in nowadays conditions. Such assumption was confirmed by the existence of the dichotomy of bilateral contacts in which Pakistan is trying to play a leadership role, using the problems of drug trafficking and refugees as pressure on Afghanistan in its foreign policy decisions. That is why such topical for states and regional security issues became a hostage of political ambitions.

Key words: drug trafficking; the problem of refugees; terrorism; Pakistan; Afghanistan.

Рецензенти: **Шевчук О. В.**, д-р політ. наук, професор,
 Черноморський державний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв;
Недбай В. В., д-р політ. наук, професор,
 Черноморський державний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

© Тихоненко І. В., 2016

Дата надходження статті до редколегії 10.03.2016 р.